

Muncă patriotică în acorduri wagneriene

(Costin Popa – 24 august 2009)

Am ținut mult să-l văd pe Jonas Kaufmann la debutul într-un rol despre care previzionam că i se va potrivi ca o mânășă, cel titular din **Lohengrin** de Wagner. Am mers special la München, la ultimul spectacol al seriei. N-am avut noroc decât pe jumătate. La față de cortină, în acea după-amiază, directorul general al Bayerische Staatsoper a anunțat că tenorul german are febră dar va cânta atât cât se va simți în stare, pentru a onora publicul. A fost capabil vreme de două acte, timp în care nimic nu a lăsat să se întrevadă că ar fi într-o condiție precară. Neavând motive să pun sub semnul întrebării sănătatea cântărețului, am admirat arta - proprie marilor profesioniști - de a disimula o situație inconfortabilă. Când nu mai credeam că se va întâmpla ceva, iată că la începutul actului ultim, directorul Nikolaus Bachler a ieșit din nou la rampă și a anunțat înlocuirea lui Kaufmann cu tenorul norvegian Ivar Gilhuus, adus la München în mare urgență chiar în acea zi.

Și, actul al treilea s-a desfășurat cam așa. Îmbrăcat în costum de stradă, stând în penumbra din marginea scenei, înlocuitorul a cântat cu vocea-i îmbătrânită și parțial epuizată, în timp ce pe platou a jucat... o asistentă de regie, singura (se pare?!) care cunoștea mișcarea scenică. Scundă și slăbuță, cu alură nefericită, biata doamnă sau domnișoară a simulat cu Elsa o relație, s-o recunoaștem, total nepotrivită. Măcar dacă s-ar fi găsit un mimant, nu o mimantă.

O indispoziție vocală poate afecta pe oricine. Surprinderea vine din faptul că un teatru de prestigiu precum Opera Bavareză de Stat nu s-a îngrijit să aibă drept rezervă pentru personajul titular un cover valabil, nu un pensionar total nepregătit scenic.

Vocalmente, Jonas Kaufmann este heldentenor-ul următorului deceniu. Timbrul sombrat, cu inflexiuni și culori aproape baritonale, atacurile ferme de sunet și desenarea frazelor ce vădesc corecta înțelegere stilistică, totul se îmbină cu o sensibilitate de expresie venită din maleabilitatea glasului, oricând capabil de moliciuni catifelate (memorabil finalul actului secund), mezzevoci și nuanțe subtile. Este chiar o raritate în zilele noastre, mai toți cei cu calități de tenori eroici wagnerieni cantonându-se în emisii rigide, eventual metalice. Artistul pare perfect, cel puțin în tălmăcirea sonoră a Cavalerului Graalului.

Numai că regizorul Richard Jones (decoruri și costume, Ultz) l-a stopat (și nu numai pe el!) de la implicarea totală. În viziunea noii producții, Lohengrin este un anti-erou îmbrăcat în blugi (doar o discretă vipușcă argintie îi arată rangul) și convertit la salopetă muncitorească, deîndată ce sosise cu o lebădă împăiată în brațe, pe... șantierul unde toți „nobili” din Brabant construiau o casă. Prezentaibilul Kaufmann n-a avut ce să facă și, sub bagheta regizorului, a coborât mitul în derizoriu și banal. Sigur că derapanta idee este riguros urmărită de Jones, realizarea casei pornește de pe planșetele proiectanților (pe Preludiul la primul act!), șantieriștii sunt ajutați de militari, cărămizile zboară cazon-disciplinat din mână în mână, Elsa cântă sentențios, manevrând mistria și canciocul, **Des Ritters will ich wahren, er soll mein Streiter sein** (El este cavalerul, apărătorul meu..., în traducerea lui Șt. O. Iosif utilizată de Opera bucureșteană acum peste 40 de ani), munca se întetește frenetic după ce Lohengrin îl umilește în luptă pe Telramund, roabele se încarcă mai rapid cu moloz, apare și o betonieră... **Elsa, ich liebe dich**, se unduiește Lohengrin în glas, pune lebăda deoparte și se apucă de zidărie. Suntem în plin delir al reeducării prin muncă a unui personaj din

lumea sferelor, din Montsalvat. Numai că același Lohengrin, după clipele tensionate din prima scenă a actului al treilea, dezamăgit de Elsa care-i pusese întrebarea interzisă, dă foc la casă. Pe ruine fumegânde, dezolați de plecarea zidarului-șef cu pasărea împăiată la subsuoară, probabil spre alt șantier, „nobilii” brabanți se sinucid în masă. Halal lectură wagneriană!

Pentru mine, soprana Anja Harteros a fost o revelație. N-o mai ascultasem. Numele ei circulă prin teatre mari și nu pe nedrept. O voce caldă, frumoasă, rotund înveșmântată, însoțește o prezență scenică agreabilă. Observând stilul de conducere a frazelor, este evidentă aplecarea cântăreței către muzica germană, dar artista abordează paginile partiturii cu multă inteligență, disecând esențele, ceea ce îi poate folosi și în alte teritorii componistice. Nu a fost foarte transpusă în visarea Elsei, **Einsam in trüben Tagen**, cred că mistria din mână a readus-o pe pământ.

Excelent a fost baritonul Wolfgang Koch în dramaticul rol Friedrich von Telramund, cu glas robust și incisiv, actor temperamental și suficient de demonic. La fel de implicată în tensionatele pagini pe care Wagner le rezervă Ortrudei a fost mezzosoprana Michaela Schuster, ale cărei ucigătoare tirade acute au mers pe alocuri spre stridențe. Buni au fost și basul Christof Fischesser (Heinrich der Vogler), și bas-baritonul Evgeny Nikitin (Heraldul).

La pupitru, Kent Nagano a evoluat fluctuant, la fel ca și corul sau orchestra. De la nesiguranța corzilor pe sunete aerisite la alămuri de vis, de la expresivitate nedorit estompată (partea instrumentală ce urmează scenei Ortrud-Elsa din actul secund, în mod expres marcată de Wagner **ausdrucksvoll**) la sonorități grandioase, copleșitoare, totul a fost posibil în acea după-amiază.

Un spectacol care a stat, totuși, sub semnul lui Jonas Kaufmann, la debutul strălucit într-un rol pe care îl va interpreta în sezonul viitor, se pare, chiar la Bayreuth. Recunoaștere supremă! În intrarea lui totală în repertoriul wagnerian vor urma, probabil, Siegmund, apoi cei doi Siegfried, Tristan etc. Și, precum Elsa obsedată de spectrul Ortrudei, mă întreb: oare câte mizanscene ridicele îi vor umbri performanțele?